

Saksprotokoll i Felles landbruksnemnd - Ørland/Bjugn kommuner - 07.01.2015

Behandling:

Lederen la fram følgende innstilling til vedtak:

Landbruks og matdepartementet sendte 15.10.14 ut et høringsnotat om oppheving av konsesjonsloven og boplikt. Ørland og Bjugn kommuner er på høringslista og dette er vårt høringsinnspill.

Historikk Dagens gjeldende konsesjonslov er en etterfølger av «Lov om erhvervelse av dyrket mark» som ble vedtatt på Stortinget 10. desember 1920. Det er svært sjelden man kan peke på en enkelt hendelse som ligger til grunn for vedtak av en lov, men i dette tilfellet ble det sagt tydelig både av stortingsmenn og andre: Gründer og tidligere generaldirektør i Norsk Hydro hadde på kort tid kjøpt opp 13 gårder i Borre i Vestfold med tilsammen 2500 mål. Gårdene ble drastisk omlagt og drevet under ett. Målet var industriell stordrift innen landbruket. Suksessene med Elkem og Hydro hadde påført Eyde stormannsgalskap, noe som var bakgrunnen til at han ble avskjediget som Generaldirektør i Hydro i 1918. Stormannsgalskap er som kjent uhelbredelig og mange Stortingsmenn så med uro på Eydes handlinger. Kombinert statsminister og landbruksminister Gunnar Knutsen (V) delte denne uroen. Det ble argumentert med at den frie, selveiende norske bondestand sto i fare hvis flere fulgte Eydes eksempel. Høyre støttet lovforslaget og partiets parlamentariske fører Georg Hagerup Bull kom med et nytt argument. Han påpekte at man ikke bare kunne slå seg til ro med at investeringene ikke ville lønne seg fordi «i alle samfunn hadde det vært en tendens til at jordeiendom hadde en tiltrekning på storkapitalen uten hensyn til lønnsomheten». I debatten kom også det gamle kravet fra Eidsvoll i 1814 om at «byfolk ikke skal kunne eie jord» opp. Av den grunn ble det vedtatt lavere konsesjonsgrenser for oppkjøpere fra folk utenfor bygda hvor eiendommen ble omsatt. Norsk Landmannsforbund (Bondepartiets forløper) var i behandlingen usikker og tvilende til hele konsesjonslovgivningen bortsett fra når byfolk skulle kjøpe landbrukseiendommer. I slike tilfeller foreslo de konsesjonsgrense på null.

Drøfting Høringsnotatet begrunner ønsket om å oppheve konsesjonsloven med at:

1. Lovverket hindrer et fungerende marked for omsetning av konsesjonspliktige landbrukseiendommer. Dette kan igjen føre til at rekrutteringen til næringen svekkes.
2. Markedsbegrensningene gjør det vanskeligere for aktive gårdbrukere å få kjøpt tilleggsgjord noe som igjen sikrer mulighetene for rasjonell og effektiv gårdsdrift.
3. Gjeldende bestemmelser begrenser investeringslysten og svekker derved driftsgrunnlaget på en del gårdsbruk.
4. Håndhevelsen av regelverket binder opp ressurser både hos private og offentlige aktører.

Landbruksnemnda i Ørland/ Bjugn mener at alle de overforstående punkt er relevante påpekninger av svakheter med dagens lovverk. Imidlertid ser vi at punkt 1, 2 og 3 alle knytter seg til effektene av priskontrollen. Ulempene ved dagens lovverk kan langt på vei fjernes ved å oppheve ordningen med at avtalt pris skal tilgodese en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling på landbrukseiendom (konsesjonslovens § 9 første ledd nr. 1).

Departementet hevder i notatet at konsesjonslovens betydning for jordvernet er svært liten. Dette til tross for at formålet med dagens konsesjonslov jfr. § 1 er «...å regulere og kontrollere

omsetning av fast eiendom for å oppnå et effektivt vern om landbrukets produksjonsarealer og slike eier og bruksforhold som er mest gagnlige for samfunnet». Landbruksnemnda i Ørland/ Bjugn mener at et sterkt jordvern er av største viktighet. Vi tror at en oppheving av konsesjonsloven og boplikten kan ha langt større negative effekter på jordvernet enn det departementet beskriver. Et eksempel er større press mot kommuner for omregulering av jordbruksareal dersom landbruksarealene eies av store utbyggingsselskap enn om de var eid av bønder. Et annet eksempel er at dersom et stort selskap kjøper en stor gård for representasjonsbruk er det grunn til å tro at jorda vil bli vanskjøttet enn om gårdsbruket var eid av en bonde.

Konklusjon Landbruksnemnda i Ørland/ Bjugn går imot å oppheve hele konsesjonsloven som foreslått. Nemnda mener de de negative konsekvensene av å fjerne lovverket er klart større enn de positive effektene. De fleste av de negative effektene av dagens lovverk kan elimineres ved å fjerne priskontrollen. Nemnda støtter dermed forslaget om å oppheve konsesjonslovens § 9 første ledd nr. 1.

Therese Eidsaune (H) fremmet følgende forslag til vedtak:

Landbruksnemnda i Ørland/ Bjugn stiller seg positiv til å oppheve hele konsesjonsloven som foreslått i høringen fra Landbruks- og matdepartementet.

Forslagene til vedtak ble satt opp mot hverandre.

Lederens innstilling ble vedtatt 5 mot 1 stemme (Therese Eidsaune).

Endelig vedtak:

Landbruks og matdepartementet sendte 15.10.14 ut et høringsnotat om oppheving av konsesjonsloven og boplikt. Ørland og Bjugn kommuner er på høringslista og dette er vårt høringsinnspill.

Historikk Dagens gjeldende konsesjonslov er en etterfølger av «Lov om erhvervelse av dyrket mark» som ble vedtatt på Stortinget 10. desember 1920. Det er svært sjelden man kan peke på en enkelt hendelse som ligger til grunn for vedtak av en lov, men i dette tilfellet ble det sagt tydelig både av stortingsmenn og andre: Gründer og tidligere generaldirektør i Norsk Hydro hadde på kort tid kjøpt opp 13 gårder i Borre i Vestfold med tilsammen 2500 mål. Gårdene ble drastisk omlagt og drevet under ett. Målet var industriell stordrift innen landbruket. Suksessene med Elkem og Hydro hadde påført Eyde stormannsgalskap, noe som var bakgrunnen til at han ble avskjediget som Generaldirektør i Hydro i 1918. Stormannsgalskap er som kjent uhelbredelig og mange Stortingsmenn så med uro på Eydes handlinger. Kombinert statsminister og landbruksminister Gunnar Knutsen (V) delte denne uroen. Det ble argumentert med at den frie, selveiende norske bondestand sto i fare hvis flere fulgte Eydes eksempel. Høyre støttet lovforslaget og partiets parlamentariske fører Georg Hagerup Bull kom med et nytt argument. Han påpekte at man ikke bare kunne slå seg til ro med at investeringene ikke ville lønne seg fordi «i alle samfunn hadde det vært en tendens til at jordeiendom hadde en tiltrekning på storkapitalen uten hensyn til lønnsomheten». I debatten kom også det gamle kravet fra Eidsvoll i 1814 om at «byfolk ikke skal kunne eie jord» opp. Av den grunn ble det vedtatt lavere konsesjongrenser for oppkjøpere fra folk utenfor bygda hvor eiendommen ble omsatt. Norsk Landmannsforbund (Bondepartiets forløper) var i behandlingen usikker og tvilende til hele konsesjonslovgivningen bortsett fra når byfolk skulle kjøpe landbrukseiendommer. I slike tilfeller foreslo de konsesjongrense på null.

Drøfting Høringsnotatet begrunner ønsket om å oppheve konsesjonsloven med at:

1. Lovverket hindrer et fungerende marked for omsetning av konsesjonspliktige landbrukseiendommer. Dette kan igjen føre til at rekrutteringen til næringen svekkes.
2. Markedsbegrensningene gjør det vanskeligere for aktive gårdbrukere å få kjøpt tilleggsjord noe som igjen sikrer mulighetene for rasjonell og effektiv gårdsdrift.
3. Gjeldende bestemmelser begrenser investeringslysten og svekker derved driftsgrunnlaget på en del gårdsbruk.
4. Håndhevelsen av regelverket binder opp ressurser både hos private og offentlige aktører.

Landbruksnemnda i Ørland/ Bjugn mener at alle de overforstående punkt er relevante påpekninger av svakheter med dagens lovverk. Imidlertid ser vi at punkt 1, 2 og 3 alle knytter seg til effektene av priskontrollen. Ulempene ved dagens lovverk kan langt på vei fjernes ved å oppheve ordningen med at avtalt pris skal tilgodese en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling på landbrukseiendom (konsesjonslovens § 9 første ledd nr. 1).

Departementet hevder i notatet at konsesjonslovens betydning for jordvernet er svært liten. Dette til tross for at formålet med dagens konsesjonslov jfr. § 1 er «...å regulere og kontrollere omsetning av fast eiendom for å oppnå et effektivt vern om landbruksproduksjonsarealer og slike eier og bruksforhold som er mest gagnlige for samfunnet». Landbruksnemnda i Ørland/ Bjugn mener at et sterkt jordvern er av største viktighet. Vi tror at en oppheving av konsesjonsloven og boplikten kan ha langt større negative effekter på jordvernet enn det departementet beskriver. Et eksempel er større press mot kommuner for omregulering av jordbruksareal dersom landbruksarealene eies av store utbyggingsselskap enn om de var eid av bønder. Et annet eksempel er at dersom et stort selskap kjøper en stor gård for representasjonsbruk er det grunn til å tro at jorda vil bli vanskjøttet enn om gårdsbruket var eid av en bonde.

Konklusjon Landbruksnemnda i Ørland/ Bjugn går imot å oppheve hele konsesjonsloven som foreslått. Nemnda mener de de negative konsekvensene av å fjerne lovverket er klart større enn de positive effektene. De fleste av de negative effektene av dagens lovverk kan elimineres ved å fjerne priskontrollen. Nemnda støtter dermed forslaget om å oppheve konsesjonslovens § 9 første ledd nr. 1.